

เทศน์เช้า วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ เราเกิดเป็นชาวพุทธไง เราภูมิใจว่าเราเกิดเป็นชาวพุทธ ถ้าเราเกิดเป็นชาวพุทธ เรามีสติปัญญา มีสติปัญญาเพราะว่าประเพณีวัฒนธรรมของเราเวลาคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันมีวัฒนธรรมประเพณีทั้งนั้น เวลาคนเกิดเขาก็มีประเพณีของเขา เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย เขาก็มีประเพณีของเขา เวลาตายก็มีประเพณีของเขา นี่เราเกิดมาเป็นชาวพุทธ

ถ้าเกิดเป็นชาวพุทธนะ ถ้ามีสัมมาทิฐิ สัมมาอาชีวะ เราประกอบสัมมาอาชีวะด้วยความสุจริต แต่เวลาความสุจริตมันมีข้าวบวกข้าวลอบ ไฟฟ้ามีข้าวบวกข้าวลอบ ในความรู้สึกนึกคิดเราก็เหมือนกัน ถ้ามันเป็นข้าวบวก สัมมาอาชีวะ ทำความสุจริตของใจ เราทำสัมมาอาชีวะ ทำความสุจริตนี้สัมมาอาชีวะ

แต่เวลาสัมมาอาชีวะ เวลาเมื่อเหตุการณ์ขึ้นมา มิจฉาทิฐิ มิจฉาทิฐิความเห็นของเรามันสอดแทรกเข้ามา ถ้ามิจฉาทิฐิ เห็นใหม่ มิจฉาทิฐิตั้งแต่การดำรงชีวิต เวลาดำรงชีวิตขึ้นมาเพื่อทำบุญกุศล เราเกิดมามีบุญกุศล เราต้องทำคุณงามความดีของเรา ปรรณนาความสุข เกลียดความทุกข์นั้น ความทุกข์นี้ไม่ต้องการปรรณนาจะเจอมันเลย อยากรู้อย่างนี้ความสุขอย่างนี้ความสุขแบบโลกๆ ใจ ความสุขแบบปัจจุปัจจุเครื่องอาศัย

เรามีปัจจุปัจจุเครื่องอาศัยที่สุขสมบูรณ์ของเรา เราก็มีความสุขของเรา โลกเขามองกันอย่างนั้นว่ามีปัจจุปัจจุเครื่องอาศัยสมบูรณ์นี้มีความสุขของเขา นี่คนรวย คนจน เวลาคนรวยขึ้นมา คนรวยที่เป็นสัมมาทิฐิขึ้นมาที่รักษาสมบัติสิ่งที่ดี ทรัพย์สมบัตินั้นเอามาเป็นประโยชน์กับเรา เป็นคุณประโยชน์กับเรา แต่ถ้าเราเกิดมามีทรัพย์สมบัติของเราขึ้นมา แต่จิตใจของเรามันไม่เอาทรัพย์สมบัตินั้นมาเป็นประโยชน์กับเรา มันเกิดมาเป็นทุกข์เป็นยาก ต้องดูแลรักษานะ นี่ถ้าเกิดเราแสวงหาทรัพย์สมบัติทางโลก แล้วทรัพย์สมบัติทางใจละ

ทรัพย์สมบัติทางใจ เวลาประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ เห็นใหม่ แก่เฒ่าแล้วไปวัดไปวา กัน ไปวัดไปวาเพื่อประพฤติปฏิบัติ เพื่อหาสมบัติของใจ ไม้ไผ่ฝ้าง ไม้ไผ่ฝ้างมันจะล้มลงสู่หน้า

สัมมาอาชีวะ สิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา เราหาเลี้ยงชีพขึ้นมาแล้ว ถึงที่สุดแล้วมันก็ต้องล้มลงสู่
แม่น้ำนั้น

นี่ก็เหมือนกัน เราดูแลหัวใจของเรา ถ้าเป็นสัมมาทิฏฐินะ เป็นสัมมาทิฏฐิตั้งแต่ต้น
ดำรงชีวิตของเราละ มันเป็นแบบนี้ มันเป็นแบบนี้เพราะอะไร มันเป็นแบบนี้เพราะองค์สมเด็จพระ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ที่ว่าเป็นความทุกข์ๆ ในวัฏสงสารเขา
บอกว่าเขามีความสุขของเขา เขามีความสุขแล้วทำไมต้องทำให้มีความสุขด้วย ถ้าเป็นความสุขของ
เขา เขามีความสุขของเขา แต่เขาเห็นการเกิด แก่ เจ็บ ตายนี้เป็นสัจจะอันหนึ่ง แต่เขาแสวงหา
ความสุขของเขา เห็นไหม นี่ไง เพราะมีความรู้สึกรู้จักคิดแบบนี้เขาถึงปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์
เขาปรารถนาสร้างคุณงามความดีกัน เขาปรารถนาความสุขของเขา

แต่ในภพของเรา เวลาถึงสิ้นสุดแห่งทุกข์ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทุกข์ก็ทุกข์เป็น
สัจจะ ทุกข์เป็นความจริง ถ้าเราเผชิญกับความจริงขึ้นมา เราจะเข้าใจความจริงนั้น เข้าใจความจริง
ด้วยปัญญาของเรา ด้วยการแยกแยะของเรา ถ้าเราแยกแยะของเรา เราวาง เราละสมุทัยได้ ความ
ทุกข์นั้นมันก็จะจบสิ้นกันไป

แต่ถ้าเราจะมีความสุข เราปรารถนาความสุข เราสร้างสมบุญญาธิการกัน เราปรารถนา
ความสุข เห็นไหม เขาว่ามีความสุข เขามีความพอใจของเขา ทำไมต้องเผชิญกับความทุกข์ด้วย

ความทุกข์มันเป็นความจริงไง ถ้าความทุกข์เป็นความจริง ถ้าจิตใจอ่อนแอเราก็ว่าสิ่งนั้น
เป็นความทุกข์ ถ้าจิตใจของเรามีสัมมาทิฏฐิ เรามีสติมีปัญญาของเรา เราเข้าไปเจอสัจจะความจริง
ของเราขึ้นมา เวลาจิตมันสงบ สงบได้อย่างไร

เวลาเราภาวนาของเราละ จิตเรากลุ่มๆ ดอนๆ กว่าจะทำความสงบของเราเข้ามาได้ ถ้า
มิจฉาทิฏฐินะ สิ่งที่ว่าสิ่งนี้เป็นความทุกข์ เราไม่เจอกับสิ่งใดเลย เราเจอแต่ความสุขของเรา เอา
แต่ความพอใจของเรา ถ้าความสุขเขามีเครื่องล่อ เห็นไหม

นี่มันวางได้หมด มันปล่อยวางแล้วมันมีของมันอยู่แล้ว สรรพสิ่งในโลกนี้มันมีอยู่แล้ว เรา
ไม่ต้องไปเผชิญกับมัน มันเป็นความจริงอยู่แล้ว

นี่มิจฉาทิฏฐิ พอมิจฉาทิฏฐิมันเป็นเงา มันเป็นจินตนาการของมันไป มันไม่ได้เป็นความ
จริงของเรา เพราะจิตใจมันไม่เป็นปัจจัยตั้ง ไม่เป็นสันทิฏฐิโก ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิมันต้องมี

ความสุขของมัน ถ้ามีความสุขของมัน มันมีความสุขมีความสุขปล่อยวางของมัน มันมีความเบาบางของมัน พอมีความเบาบางของมันแล้วมันจะมีกำลังของมัน

ถ้ามีกำลังของมัน สัมมาสมาธิ ถ้าสัมมาสมาธิยกขึ้นวิปัสสนา ยกขึ้นวิปัสสนาเพราะมีกำลังมีความสุข มีความสงบ มีความระงับของเรา มีเอกัคคตารมณฺ์ มีความมั่นคงของมัน มีกำลังของมัน มันยกขึ้นวิปัสสนา เห็นไหม ถ้ายกขึ้นวิปัสสนา มันแยกแยะของมัน มีปัญญาของมัน ปัญญา มันเกิดตรงนั้น ถ้าปัญญา มันเกิดตรงนั้นขึ้นมา ปัญญา มันเกิดขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาเพื่อสิ่งใดละ? เกิดขึ้นมาเพื่อเข้าใจสมุทัย

ค้นหาความทะยานอยาก สิ่งที่เราผลักไส สิ่งที่เราต้องการ สิ่งที่เป็นกลางๆ มันเป็นสมุทัยทั้งนั้น มันไม่เป็นความจริงหรอก ถ้ามันไม่เป็นความจริง ถ้าเป็นสัมมาทิฏฐิ มันมีความเห็น มีสติปัญญาต่อสู่เข้าไป ถ้าต่อสู่เข้าไป มันเป็นปัญญาขึ้นมา มันเป็นมรรค ถ้าเป็นมรรค เห็นไหม อริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้ามันมีมรรคของมัน มีการกระทำของมัน มันก็เกิดนิโรธ ความรู้แจ้ง ถ้าเป็นความรู้แจ้งนี้มันเป็นความจริง

ถ้าบอกว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิ มิจฉาทิฏฐิคือความเห็นผิด พอมีความเห็นผิด เริ่มดำรงชีวิตก็ดำรงชีวิตที่ผิดพลาดไป ก็ดำรงชีวิตของเราตามความพอใจของเราไง ถ้าเป็นสัมมาทิฏฐิ แม้แต่การประกอบสัมมาอาชีวะเรารู้ว่าเป็นหน้าที่การงาน การทำงานมันก็เหนื่อยลำทั้งนั้นแหละ คนเราทำหน้าที่การงานเหนื่อยลำ พักผ่อนมันก็หาย

จิตใจของเรามันแบกรับอารมณ์ กิเลสค้นหาความทะยานอยากมันบีบคั้นอยู่ มันปล่อยวางไม่ได้ มันปล่อยวางไม่ได้มันก็ทุกข์ของมันอยู่อย่างนั้น แต่ด้วยมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดของมาร ขี้บวกลบ ขี้ลบนทำงานของมัน มันก็ชักนำว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ ทำไมต้องไปทุกข์ไปยากกับมัน

เริ่มต้นด้วยความเห็นอย่างนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เวลาถึงนางพิมพามา ถึงสามเณรราหุลออกมา นั่นเป็นความทุกข์ไหม? มันเป็นความทุกข์ ละล้าละล้งจะออกไปให้ได้ เวลาออกไปคืนคว่าอยู่ ๖ ปีมันเป็นความทุกข์ไหม? มันเป็นความทุกข์ทั้งนั้นแหละ เป็นทุกข์ของโลก ทุกข์ของธาตุของขันธ

ทุกข์ของธาตุของชั้นนี้ เราทำหน้าที่การทำงานอาบเหงื่อต่างน้ำเราก็ทุกข์ของเรา ผู้บริหารจัดการเขาใช้สมองของเขา เขาก็มีความทุกข์ของเขา แล้วเราจะปล่อยวางอย่างไรละ นี่เรามาฝึกฝนของเรา ทำความสงบของใจของเราเข้ามา ถ้าใจเราสงบได้มันก็ปล่อยวางได้ เห็นไหม ร่างกายเราพักผ่อนมันก็หาย จิตใจของเรา เราหาความสงบมา เราปล่อยวางมา มันก็ปล่อยวางชั่วคราว นี่เป็นการพักผ่อน บรรเทาเฉยๆ

ถ้าบรรเทาเฉยๆ สิ่งที่มีมันเป็นต้นเหตุความทะยานอยากมันอยู่ในหัวใจ สมุทัย สิ่งที่มีสมุทัยเจือปนมาเพราะอะไร เพราะเรามีวิชา เพราะมีความไม่รู้ วิชามันมาจากจิติจิต มันมาจากเริ่มต้น มันมาจากจิตใต้สำนึก เวลามันคิดแสดงออกมามันมีวิชาบวกเข้ามาตลอดเวลา เราจะใช้ปัญญาขนาดไหนมันมีวิชาทั้งนั้นแหละ

แล้วถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามาละ เราทำความสงบของใจมันวางวิชาชั่วคราว มันวางชั่วคราวเพราะมันรู้โดยสัญชาตญาณ รู้โดยจิต จิตมันรู้ของมัน ถ้าอาบเหงื่อต่างน้ำมันก็ทุกข์ยากอย่างนี้ ถ้ามันปล่อยวางมันก็ปล่อยวางอย่างนี้ แต่มันก็มีวิชาอยู่ แล้วถ้ามันปล่อยวางอย่างนี้แล้วมันเป็นสัมมาสมาธิ แล้วยกขึ้นวิปัสสนา มันวิปัสสนาอย่างไร

มรรคหยาบ มรรคละเอียด ถ้ามรรคหยาบๆ เรายังเข้าใจผิดกันอยู่อย่างนี้ ถ้ามรรคหยาบเราเข้าใจผิดของเรา เราก็ใช้ปัญญาของเราแยกแยะของเราเป็นปัญญาอบรมสมาธิ...เกิดมาทำไม เกิดมาอยู่เพื่ออะไร เกิดมาแล้วเราได้สิ่งใดของเรามา

การกำเนิดเป็นอริยทรัพย์ เพราะว่าการเกิดนี้แสนยาก เราเกิดมาเป็นมนุษย์ว่าแสนยาก ๗-๘ พันล้านคน จะสิ้นโลกอยู่แล้ว มันแสนยากตรงไหน

มันแสนยากเป็นวาระ จิตที่มันเกิดเวลามันเกิดขึ้นมา เวลาเกิดวาระของเขา ผลของวิภูษะๆ การเกิดนี้แสนยาก เพราะอะไร จิตที่ยังไม่ได้เกิดอีกมหาศาลนัก โลกนี้ไม่มีต้นไม่มีปลาย มันจะหมุนของมันไปอยู่อย่างนี้

ทีนี้เราเกิดมาเป็นเรา เรื่องที่ ๗-๘ พันล้านคนนั่นมันสัตว์โลก เราก็เป็นสัตว์ตัวหนึ่ง เราก็เป็นสัตว์โลกเหมือนกัน เราก็เป็นหนึ่งใน ๗-๘ พันล้านคนนี่แหละ ถ้าเราเป็นหนึ่งใน ๗-๘ พันล้านคน แล้วเรื่องหัวใจของเราละ

ถ้าเรื่องของโลกบอกอย่างนี้เป็นารเห็นแก่ตัว มหายานเขาบอกเถรวาทเห็นแก่ตัว มหายานปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ จะรื้อสัตว์ขนสัตว์ สิ่งนี้เป็นบารมีใหญ่ บารมีเล็กนี้ผู้ที่เห็นแก่ตัวทั้งนั้นแหละ พวกเราเห็นแก่ตัวทั้งนั้นแหละ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละราชวังมานี้เห็นแก่ตัวไหม ถ้าไม่คันคว้า ไม่มีสัจจะ ไม่มีความจริงขึ้นมามันจะแก้ไขกิเลสได้อย่างไร ถ้ามันยังแก้ไขกิเลสตัวเองไม่ได้ เรายังรักครอบครัว เรา รักษาติตระกูลของเรา เราก็กอดไว้นั้น มันก็อยู่นั้น ก็จุ่มกันอยู่นั้นละ ถ้ามันทำคุณงามความดี ผลของวิญญูมันก็เวียนว่ายตายเกิดอยู่นี่ไง พระโพธิสัตว์ก็ต้องสร้างอยู่อย่างนั้น มันไม่มีวันจบหรือ

แต่ถ้ามันจบ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาจะตรัสรู้ธรรมตรัสรู้ที่อยู่โคนต้นโพธิ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ที่อยู่โคนต้นโพธิ์นั้นองค์เดียว เป็นศาสดา รื้อสัตว์ขนสัตว์ ออกทำประโยชน์มหาศาล นี่รื้อสัตว์ขนสัตว์ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน

นี่ก็เหมือนกัน เราศึกษามา เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี่เป็นอริยทรัพย์ เราเป็นหนึ่งใน ๗-๘ พันล้านคนนี่แหละ เขาก็แสวงหากันอยู่ เห็นไหม มีชื่อในประวัติศาสตร์ทั้งนั้นแหละ ไปคันคว้าในประวัติศาสตร์สิ รัฐบาลยูเอเอะไปหมด แล้วเราละ รัฐบาลมันก็เวียนว่ายตายเกิด แล้วเราละ เห็นไหม เราที่ไหนละ

ใครเริ่มต้นปฏิบัตินะ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา เออ! เราอยู่ที่นี้ ถ้าเราอยู่ที่นี้ เราแก้ไขที่นี้ ถ้าแก้ไขที่นี้ สัมมาทิฏฐิ ความเห็นถูกต้องตั้งขึ้นมา มันทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบแล้วจะรักษาความถูกต้องตั้งมาอันนั้นขึ้นไป ถ้าจิตสงบแล้วออกใช้วิปัสสนา ออกใช้ปัญญา

ถ้าปัญญามันแยกแยะไป ปัญญามันเห็นในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม กายเหมือนกัน กาย เวทนา จิต ธรรม นึกเอาก็ได้ คาดหมายเอาก็ได้ จินตนาการเอาได้ที่ทั้งนั้นแหละ สิ่งนี้มันเป็นมรรคหยาบๆ ถ้าคนไม่รู้ไม่เห็นเลย มันก็ไม่ได้อะไรเลย ได้แต่กระดาษ ได้แต่ตัวอักษร ศึกษามาก็ได้อย่างนั้นแหละ เวลาจินตนาการมามันก็เป็นเรื่องโลกๆ โลกียปัญญา โลกมันคิดได้ จินตนาการได้ วิทยาศาสตร์มันก็พิจารณาของมันได้ แล้วเป็นจริงไหม

ถ้ามันเป็นจริงนะ มันจะถอดถอนความเล็งเลศสังสัย มันจะสำรอก มันคายออก ถ้ามันคายของมันออก มันเป็นความจริง สัมมาทิฏฐิอย่างหายๆ มันก็ละเอียดเข้ามา ถ้าจิตสงบเข้ามามันรู้

แล้ว มันรู้เลยนะว่าถ้าอาบเหงื่อต่างน้ำจะทุกข์แบบนี้ ถ้าวางแล้วมันจะมีความสุขความสงบระงับอย่างนี้ พอมันวาง มันเป็นข้อเท็จจริงของมัน ข้อเท็จจริงของใจที่มันได้สัมผัส พอข้อเท็จจริงที่ได้สัมผัสปั๊บ มันรู้ของมัน มันเห็น มันรู้มันเห็น ต้องมีคนบอกอีกไหม ถ้าไม่ต้องมีคนบอก เพราะมันรู้จริงของมันขึ้นมา

ถ้ารู้จริงขึ้นมา ถ้ามันปฏิบัติต่อเนื่องไปละ เพราะมันสงบแล้วเดี๋ยวมันก็เสื่อม สงบแล้วมันปล่อยวาง “โอโฮ! ธรรมะมันละเอียดลึกซึ้งมาก นิพพานเป็นแบบนี้”...ก็จินตนาการกันไป เวลามันเสื่อมเข้าไป อ้าว! เจริญแล้วเสื่อม สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา มันก็เกิดแล้ว มันก็ดับแล้ว แล้วมีอะไรละ ก็สงสัยอยู่นี่ไง แล้วมันอยากได้อีกก็ทุกข์แล้ว ทุกข์มันอยู่อย่างนั้นแหละ นี่สัมมาทิฏฐิอย่างหยาบๆ สัมมาทิฏฐิแบบเริ่มต้น ประเพณีวัฒนธรรมก็เป็นสัมมาทิฏฐิขึ้นมามันก็ได้อีกแค่นั้นแหละ

แต่ถ้าเราทำของเรา มรรคหยาบๆ เราทำความเจริญงอกงามขึ้นไป เราตั้งสติของเรา ทำความสงบของใจเราเข้ามา ให้กลับมาที่ความสงบนั้น ถ้ากลับมาที่ความสงบ สู่จิตจิต ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ถ้างานมันเกิดตรงนั้น งานมันเกิดตรงภวาสวะ เกิดบนภพ เกิดบนปฏิสนธิจิต ถ้าปฏิสนธิจิตที่เวียนว่ายตายเกิด เวลาคนตาย วิญญาณออกไปจากไหน เวลาวิญญาณคนตายไปแล้วไปเผาเผา แต่ร่างกาย วิญญาณมันไปไหน เวลาสุขเวลาทุกข์ มันก็สุขทุกข์ในใจของคน เวลาเผาแล้วมันโดนไฟเผา มันไม่รู้เรื่องอะไรเลย แต่เวลามันมีชีวิตอยู่มันทุกข์มันยากทั้งนั้นแหละ

เวลายังมีชีวิตอยู่ก็มีโอกาสปฏิบัติไง เพราะเรามีชีวิตอยู่ มีความรู้สึกอยู่ พอเรากำหนดพุทโธ มันสงบเข้าไปถึงตัวของมันไง ถ้าสงบเข้าไปถึงตัวของมัน นี่สัมมาสมาธิไง ถ้าสัมมาสมาธิ นี่กรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงานไง ถ้างานมันเกิดตรงนั้น ภวานามยปัญญามันเกิดตรงนี้ไง ถ้าภวานามยปัญญาเกิดตรงนี้ ไม่ใช่มีจลาทิฏฐิ

เริ่มต้นมีสัมมาทิฏฐิขึ้นมา สัมมาทิฏฐิจากเริ่มต้น จากประเพณีวัฒนธรรม จากการดำรงชีวิตขึ้นมา นี่สัมมาทิฏฐิขึ้นมา เราก็อาบเหงื่อต่างน้ำหามาเลี้ยงชีพกันมาตลอดชีวิตแล้ว แล้วเราจะไปไหนต่อละ เกิดมาชาตินี้ละ นี่ผลของวิภวัญญะ แล้วถ้ามันเวียนว่ายตายเกิด ถ้ามันไปแล้วไปไหนก็ยังไม่รู้

ในปัจจุบันนี้พบแน่ๆ เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธรูปศาสนา ในพระพุทธรูปศาสนานี้สอนถึงการกระทำ เห็นไหม คูลี อาหารถ้าใครไม่ตักใส่ปาก คนนั้นก็ไม่ได้กินอาหารนั้น คนเราถ้าไม่ได้

นั่งสมาธิ ไม่ได้ภาวนา จิตใจดวงนั้นมันก็ไม่ได้ทำของมัน ถ้าจิตดวงนั้นได้ทำของมัน อาหารที่ตักใส่ปาก เราตักใส่ปากของใครก็ปากของมัน ถ้าจิตดวงใดมันได้ก้าวเดินของมัน ได้ปฏิบัติของมัน มันก็จะได้ธรรมะของมัน ถ้าได้ธรรมะของมัน มันเป็นประโยชน์ขึ้นมา

ถ้าจิตมันสงบแล้วมันรู้ของมัน นี่ปัจจัยตั้ง สันติภูมิจโก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำอย่างนี้มาก่อนแล้ว เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางกรรมวินัยนี้ไว้ นั่นก็เป็นประเพณีวัฒนธรรมเพื่อย้อนเข้ามาตรงนี้ไง ถ้าใครมีสติมีปัญญา มีความเห็นจริงขึ้นมา มันก็จะหัดประพฤติปฏิบัติของมัน

แต่ถ้าเรายังเป็นประเพณีวัฒนธรรม เราก็ทำของเราไป เรื่องโลกนะ เรื่องทาน เรื่องศีล เรื่องภาวนา เห็นไหม ทาน ศีล ภาวนา เราจะภาวนาของเรา ถ้าภาวนา จิตของมันเป็นจริงขึ้นมา พอเป็นจริงขึ้นมา ภาวนาขึ้นไปมันปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิจโก

นี่เวลาทำความสงบเข้ามาแล้วมันก็เสื่อม แล้วด้วยจิตใจที่วุฒิภาวนามันอ่อนแอละ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายก็ต้องดับเป็นธรรมดา สมาธิเราก็มีของเราแล้วมันก็เสื่อมไปเป็นธรรมดา แล้วอย่างไรต่อ...ถ้าเป็นมิจจาทีภูมิมันก็รู้ได้แค่นั้น

ถ้าเป็นสัมมาทีภูมิมันก็ก้าวต่อเนื่องขึ้นไป รักษาใจให้ได้ ถ้ารักษาใจ ทำความสงบของใจเข้าไปตรงนั้น ถ้าใจมันกลับมาที่ตรงนั้นได้มันก็เป็นสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิเริ่มต้นจุดของการทำงาน จุดของสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน งานจะเกิดที่นั่น ภาวนามยปัญญาจะเกิดที่นั่น ระหว่างกิเลสกับธรรม ขั้วบวกขั้วลบมันจะมีการกระทำ มันจะมีการประหัดประหารกัน มันจะเกิดภาวนามยปัญญา มันจะเกิดธรรมจักร จักรที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนานั้น มันจะเกิดญาณหยั่งรู้

เราศึกษาด้วยสายตา เราศึกษาด้วยสมอง เราศึกษาด้วยการทดสอบมันทางวิทยาศาสตร์ แต่เวลาญาณหยั่งรู้ ญาณหยั่งรู้ที่ละเอียดขึ้นมา ความรู้สึก เห็นไหม ความรู้สึกว่าสุขว่าทุกข์ ความรู้สึกเวลาคนตาย ตายแล้วมันไปไหน ความรู้สึกอันนั้นมันจะแก้ไขของมัน ดวงตามันจะสว่างขึ้นมา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมา บุปผาเนิวาสานุสติญาณ อภิญชาติจุตุปปาตญาณ อนาคต แล้วอัสวักขยญาณ ญาณหยั่งรู้อันนี้มันเข้ามาชำระล้าง เข้ามาประพฤติปฏิบัติ นี่ถ้าเป็นสัมมาทีภูมิจโก เห็นไหม

เวลาใครขยันหมั่นเพียรทำหน้าที่การงาน เขาว่าคนนี้ขยันหมั่นเพียรมาก เวลาเราสละโลก มาเรามาประพฤติปฏิบัติ มานั่งสมาธิภาวนา เขาว่าคนคนนี้ขี้เกียจ ไม่สู้โลก ไม่เอาไหน

มันขี้เกียจตรงไหน นั่งสมาธิทั้งวันทั้งคืน มันขี้เกียจตรงไหน

งานอันละเอียด คูลิ งานอันหยาบๆ เราจ้างใครทำก็ได้ กรรมกรแบกหามทำได้หมด เวลา ให้อุปกรณ์บริหารมันนั่งอยู่บนโต๊ะ มันเอาเงินมากกว่าเขอีก

นี่ก็เหมือนกัน เวลาอาบเหงื่อต่างน้ำว่าคนนั้นเป็นคนขยัน เวลานั้นสมาธิภาวนา เขาบอกคน นี้เป็นคนขี้เกียจ คนนี้เป็นคนที่ไม่เอาไหน

คนที่ไม่เอาไหนมันจะเป็นยอดคน ยอดคนเพราะอะไร เพราะมันสำรอก มันคายออก สม ถกธรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน มันทำลายอวิชชาอันนั้นออกไปจากหัวใจ สุดยอดใจ สุดยอดที่ ไหน สุดยอดที่มันไม่ไปข้างหน้า เห็นไหม จุติปตญาณมันไม่มีใจ

เวลาสิ้นกิเลสไปแล้ว สอุปาทิเสสนิพพาน นี่ที่เหลือ ชีวิตที่เหลือ ความรู้สึกที่เหลือ ร่างกาย ที่เหลือ เพราะถึงที่สุดแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน ทิ้งธาตุขันธ์ แต่ธรรมชาติ อันนั้นมันสมบูรณ์ของมันอยู่แล้ว นั่นล่ะสุดยอดคนใจ

นี่จากสัมมาทิฐิ เพราะเราเป็นชาวพุทธ เราสร้างบุญกุศลของเรา ทำบุญกุศลของเราให้ จิตใจเป็นสาธารณะ เพราะจิตใจมันตระหนี่ถี่เหนียว มันตระหนี่ถี่เหนียวอารมณ์ความรู้สึก มันถึง ตระหนี่ถี่เหนียวที่เป็นวัตถุออกมา เราเสียสละวัตถุนั้นเพื่อไปตัดแปลงไม่ให้มันตระหนี่ถี่เหนียว ให้จิตใจมันไม่ตระหนี่ถี่เหนียวของมัน ถ้าไม่ตระหนี่ถี่เหนียวของมัน เวลามันจะมาภาวนา มันจะมี กำลังของมัน เราสละทานเพื่อเหตุนี้ เพื่อฝึกฝนใจของเรา ฝึกฝนใจของเรา สละอย่างนี้ออกไป สละ ออกไป มันจะได้สละอารมณ์ความทุกข์

เวลามันทุกข์มันยาก สิ่งที่เป็นวัตถุเรายังสละได้ สิ่งนี้สละไม่ได้ ถ้ามันสละไม่ได้ กำหนด พุทโธไว้ก่อน เกาะพุทโธไว้ พุทโธๆ จนมันสงบได้ มันสละจนเป็นเอกเทศ นั่นเป็นความจริง สละโดยเนื้อแท้ คือสัมมาสมาธิ แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา เพราะมีสัมมาสมาธิมันจะเกิดปัญญา ปัญญา ภาวนามยปัญญา ปัญญานั้นจะไปสำรอก จะไปคายกิเลสอันนั้นออก

สัมมาทิฐิเริ่มต้นจากความดีงามของการดำรงชีวิต เริ่มต้นจากมีความตั้งใจในการ
ประพฤติปฏิบัติ เริ่มต้นปฏิบัติแล้วปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม อย่าให้กิเลสมันสอดแทรกเข้ามา อย่าให้
สมุทัยมันชักใบให้เรือเสีย แล้วปฏิบัติขึ้นไป เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป จนถึงที่สุดใจเราจะเป็
นธรรม เอวัง